

על הוידי

א. הקדמה

עבודה זו על הוידי, צמחה מתוך מצוקת חוסר המובן והרלבנטיות לכאורה, של הוידי. מטרתה, לפרוט את מטבעות הוידי הגדולות של חז"ל, לפרוטות עוברות לסוחר בשוק הנפשי והרוחני שלנו, על מנת לשפר את עבודת הוידי, במשך השנה כולה, ובעיקר ביום הכפורים, בו עבודת הוידי הינה הציר המרכזי של עבודת היום, ועשרת מאמרותיו, מעמידה לפנינו אתגר מיוחד. ראשיתה, בשבת אחים גם יחד בבית המדרש לבוגרים של 'בני דוד', וגמר צורתה בעבודת מלאכה אל מול המקורות. תוכנה, מילות הוידי אשמנו-בגדנו וכו',¹ והיא אינה עוסקת בסדרו ומבנהו, ולא בשאר חלקי הוידי, כמו כן היא אינה כוללת מבוא כללי לעבודת הוידי, הקובע ברכה לעצמו. אי"ה אנסה להשלימה במועד אחר.

בעבודה זו, היו, **אור לנתיבתי:**

1. הקונקורדנציה לתנ"ך, ס' השרשים לרד"ק, מפרשי המקרא הפשטנים וס' הכרמל למלבי"ם - **מקור להבנת המשמעות המקראית של המלים.**
2. ס' הערוך - מקור להבנת משמעות המלים בלשון חכמים.
3. מילון הראי"ה - מקור למשמעות המלים בכתבי הראי"ה.

וּנְר לַרְגְּלִי

1. פרשני סידורים ומחזוריים (המצויים ביד) - מקור לבדיקת מקומות מוקשים וביחנתם.
2. מאגרי מידע תורניים ממוחשבים - מקור לאיתור גמרות ומדרשים וכיו"ב.

וּבְרַקַּע

מילון אבן שושן - מקור למשמעויות, שהערך המוסף שלהם הוא עמדת התצפית החיצונית והעכשווית.²

1. הנקרא בסידור רש"י - 'וידי זוטא', (לעומת על חטא - 'וידי רבה'), בנוסח עדות המזרח, בו אני מתפלל, שגם לו ורסיות שונות, ומימ הוא כולל את נוסח ספרד ואשכנז.

2. ברור אי"כ שזו עבודה חלקית בכמות ואיכות. הכוונה היתה לפתח פתח, לסלול דרך, ותן לחכם ויחכם עוד. בודאי נכון שכ"א יתרגם את הדברים לשפת עולמו הנפשי והרוחני המיוחד, וגם כלול בחובת השגרת התפילה שלקראת כל מועד.

ב. מבוא

הכללתו של סדר הוידוי את כל ההיקף והמרחב, רום הפסגות, ועומק התהומות, של עולמנו³ המוסרי, מתבטא בסידורו על פי הא-ב, כולל כפל המנצפ"ך⁴. מילות הוידוי, חריפות ו'קיצוניות', נוקבות וחודרות הן, לחדרים היותר פנימיים של הרוח, לחדרי בטן וכליות, ולנבכי תהומות הנפש.

אל מול הארה כללית, ועוצמה מזעזעת ומחרידה זו, עלולים אנו להתקף בהלה, שתוביל אותנו, אם לא נשכיל להתגבר עליה, ליאוש מעצמנו, בשל שפל מצבנו הנחשף ללא רחמים, וחוסר סכויינו להחלץ מביצת כשלונותינו, או ליאוש מהוידוי, הנראה מופרז, ועד כדי טענת 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיניי וכפי שכבר היו דברים מעולם'⁵, והגרוע ביותר, למלמול מוכני-כהה של הוידוי.

לעני"ד, שני הטעמים העיקריים לאמירה הגורפת של כל הוידוי, על ידי כולנו, כולל צדיקי עליון וחסידי קדש, הם:

1. הערבות ההדדית של ישראל זה בזה, וזה לזה, בהווה, בעבר ובעתיד⁶.
2. רום-עמק עבודת התשובה לה אנו קרואים ביום הכיפורים, יומא דנקיותא⁷. עבודת בדק בית חיינו כולו, כולל הארת כל המרתפים האפלים שבתחתיתו, וניקום. העבודה בהכללה וברזולוציה כזו, שהוידוי לא רק מביעה אלא גם מנביעה, מבררת שכל אחד מאתנו הוא אכן עולם קטן, לטוב ולמוטב. והחזירנו בתשובה שלמה - מקיפה וחודרת - לפניך. שתי עונותינו לנגדך ועלומנו למאור פניך⁸

...אבל חטאנו, עוינו, פשענו, אנחנו ואבותינו ואנשי ביתנו.

ג. אשמנו

לא התבוססות אלילית-סנטימנטלית, רליגיוזית-בכיינית, מתחסדת-מתייפית, ברגשי אשמה עקרים, ולא דשדוש שקיעה ניהיליסטי בביצת היאוש והאדישות של האשמה הנצחית והמוחלטת של החטא הקדמון, אלא לקיחת האחריות הנחרצת, החד משמעית, המוחלטת, האמיצה והשמחה, על חיינו בכללותם ועל כשלונותינו כולם.

הודאה מלאת עז וענוה זו, באמתת האשמה, חומרתה⁹, ובנכונות לשאת במלוא אחריותה¹⁰, היא יסוד הוידוי¹¹, שרש עץ חיי התשובה, ומקור החיים האמוניים האידיאליים.

3. עי' רמ"ע מפאנו, עשרה מאמרות, מאמר חיקור הדין, חלק א פרק ג.
4. בסידור השפת אמת מובא בשמו "ש"לכך סידרו [הוידוי] כסדר הא"ב, שאל"כ לא היו יודעין מתי להפסיק".
5. 'מעשה בחסיד אחד שאמר לרמב"ם, מובא בספר התודעה פרק עשיית ויו"כ סעיף סדר וידוי ביוהכ"פ.
6. ספר מהרי"ל, הלי יום כיפור סדר הלי תפילה עמ' 48, שו"ע או"ח תרו, א; ט"ז שם, ועוד.
7. זהר ח"ב קפה, ב.
8. עולת ראה ח"ב עמוד עא.
9. רמב"ן ויקרא ה, טו.
10. מלבי"ם הכרמל ערך 'אשם'; עיון תפלה לבעל הכו"ק 438 אשמנו - נתייבנו כרת.
11. "והיה כי יחטא ואשם" (ויקרא ה, כג) - פירושו ישים עצמו אשם, על דרך "אם תשים אשם נפשו" (ישעיה נג, י); ורד"ק, סי' השרשים ערך 'אשם'; אורות התשובה טז, א1.

היא היא הכרת-הכרזת חירותנו - אחריותנו, תוקף מוחלטות מחויבותנו וודאות בטחון יכולתנו, לתקן ולשנות, להתעלות ולהתחדש, להתהפך ולהפך.

אשמנו - אשמת אשמותינו היא, העדר הערך 'אשמה' בלכסיקון הפנימי הזוח והיהיר שלנו.

אשמנו - ראשית, במה שלא לקחנו אחריות על חיינו.

אשמנו - באמת אחראים אנו לכשלונותינו,

ובעיקר - אחראים, מחויבים ויכולים אנו להתמודד אתם, להחליץ מהם, לתקנם ולהעלותם.

אשמה/א-שמה - במקום שיאיר אור ד' את נפשנו, יצאה אש פראית, זרה, אכלה והחריבה את נאות חיינו, ועשתה אותם **לשמה ולשממה** סתמית וזנוחה, אי שם, לאשמנים כמתים¹².

ד. בגדנו

מקור, שורש ויסוד כל כשלונותינו, חורבנותינו וגלויותינו, היא התכחשותנו והתנכרותנו לעצמיותנו, והתעמרותנו בה¹³, המרתה הנואלת בזהות זרה ונכריה, ואבוד האותנטיות.

חטא החטאים, חטא אדם הראשון, שמתוך קטרוג הלבנה וחטא הארץ, שעם ששורשו ותכליתו נשגבים מאד, חפץ החריגה, הטרגנסנדנטיות של האדם, "והייתם כא-להים", מכל מקום הינו סיבת כל החטאים והמארות, החורבנות והגלויות, "ואני בתוך הגולה"¹⁴.

בגדנו - בבריתנו¹⁵ עם ישראל ועם הדור הנפלא הזה, עם הקב"ה ועם תורתו.

בגדנו - בחובת העלאת אור אמונת עתנו ובצפיית הישועה והגאולה המיוחדים לדורותינו.

בגדנו - בעצמיותנו על כל מעגליה, באנושיותנו, בישראליותנו ובאישיותנו המיוחדת,

בגדנו - במה שלא פנינו להקשיב לקולה היחודי של עצמיותנו הבלתי נכפלת, לגלות את האות המיוחדת שלנו בתורה, את חובתנו ושליחותנו, תפקידנו ויעודנו, לזהות אותה ולהזדהות אתה, לאהבה אותה ולשמוח בה מרוב כל, ולשקוד באמונה ובטחון, דבקות וודאות על הוצאתה אל האור ואל הפועל.

אחר היסור מטובי, בא היעשה רעי, ההתנכרות האקטיבית, המרת זהותנו בזהות זרה, נכריה.

בגדנו - לבשנו **בגדים** לא לנו, סיגלנו מדים-מדות לא לנו, התחפשנו, התמסכנו, כדי לכסות¹⁶ על בושת ערוותנו, כדי לברוח מא-להינו ולהסתתר מעצמנו, ולתקוע סכין בגבנו, כדי להרשים ולהונות את זולתנו וסביבתנו, לבשנו בגדי גויים-צואים, במקום בגדי כהונת גוי קדוש, לכבוד ותפארת ולכפרה¹⁷.

ה. אשמנו - בגדנו

כלל הוידוי שלפני התפרטותו.

אשמנו - לקיחת אחריות בוגרת וגבורה, על החיים, הכשלונות והתיקון.

12. רמב"ן ויקרא ה, טו.

13. אורות הקודש ג, קלו-קמא.

14. אורות הקודש ג, יא.

15. רד"ק ס' השרשים ערך 'בגד'.

16. מלבי"ם הכרמל ערך 'בגד'.

17. ערכין טז, א; זבחים פה, ב.

בגדנו - זיהוי שרש כל החטאים, ההתנכרות לעצמיות. וטובים השנים, לחולל את ראשית היציאה לחירות, שבעצם בקשת האני-העצמי, הרצינית והאחראית.

ו. גזלנו

לא שמחנו בחלקנו, ולא הסתפקנו במנת גורלנו העליון, בחומר גלם חיינו, והכנסנו ניצוצות זרים - שאינם שלנו ואינם מתאימים לנו - בתוך ארג חיינו, ולזככם ולהעלותם אין בידינו, מפני שאינם שייכים לשורשנו, ואין כחנו שולט עליהם, והרי הם מעכבים את כל סדרי מעלות הקדש בנפש ובעולם, ובמדרגת הזמן, בחיי שעה ובחיי עולם¹⁸.

ממקור שקיקת קנין הגודל והשלמות, ואי הסתפקותנו במועט ובחלקי, מתוך תודעת חסרונו ועונינו, נסינו לרקום את מסכת חיינו, מחוטי חיים נכריים, הטלנו אל מערכת חיינו גזרי עצים אחרים, וליבינו מהם אש חיים זרה, בקשנו השפעה זרה, לקחונה בזרוע, עשינו ממנה מסכה והתמכרנו לה, והיא לא תצלח.

שידדנו מערכות טבענו, פיתחנו מערכות שיטתיות ומתוחכמות, עקיפות וסמויות, עדינות ונאורות, של גזל לכל ענפיו¹⁹.

גזלנו - ולא רק חמסנו, גזלנו ולא רק גנבנו, גזלנו, בגלוי בחוזק יד ובזרוע²⁰, את אבינו ואמנו, הקב"ה וכנסת ישראל.

גזלנו - מתוך גסות, פראות, כוחנות ואלימות, חוסר רגישות ואכפתיות לכאב ולצער, לסבל ולעלבון שגרמנו בכך, ולקושי התשובה.

והגזלה - אף שאותנו לא תחיה - הרי היא גם כשהיא רק שוה פרוטה, עושקת את הנגזל ואף נוטלת נפשו²¹.

ובשעת הנעילה מתחננים אנו לא-ל נורא עלילה - "ותתן לנו ד' א-להינו באהבה את יום הכפורים הזה... למען נחדל מעושק ידינו ונשוב אליך...", למען נחדל מן הגזל המעכב את עליו הרצון לטובה ולקדושה²², ומה מאד צריך להתחזק בזה ולקוות לתשועת ד', לזכות בשלמות לחדול מעושק ידינו²³. ובת קול יוצאת מהר סיני ומצווה: השיבו את גזלת הדל אשר בבתיכם²⁴.

ז. זיברנו דופי ולשון הרע

השפלנו והעכרנו, השחתנו וטמאנו, את כוח הדיבור, הארת צלם א-להים שבאדם, ועיקר מהותו וערכו - האנושי הכללי, "רוח ממללא"²⁵, והישראלי המיוחד, הנבואי והמלכותי, התורני והתפילתי,

18. ערפלי טהר פט ד"ה קשה הוא הגזל; שמונה קבצים ב, רנו.

19. עי מסילת ישרים ריש פרק יא.

20. בראשית רבה פרשה נה; בבא קמא עט, א ו-סב, א.

21. ויקרא רבה פרשה כב.

22. אורות התשובה ח, יד; שמונה קבצים א, שה.

23. עולת ראיה ח"ב, עמוד שסה.

24. ויקרא ה, כג; משלי כב, כב; ישעיה ג, יד.

25. בראשית ב, ז תרגום אונקלוס ורש"י.

"הקול קול יעקב".

זיהמנו את מרוץ החיים היסודי שבאדם, הזורם רצוא ושוב, מן הפנים לחוץ ומן החוץ לפנים, המנביע ומביע, מפזר ערפל ומגיה אור, מברר וממצק, מתסיס ומפרה, מתגבר ומחבר.

פגמנו בדיבור, שהוא מהות האדם, שתכליתו המקורית היא, להבקיע את חומות הברזל שבין אדם לא-להיו ולעצמו, לחברו ולחברתו, להרבות אמונה ואהבה, להביע את הבלתי ניתן להבעה, את פלא רז החיים, ולהתייחד בו באהבה עם הזולת. "אז ידלג כאייל פסח ותרון לשון אלם".

הרבינו בו בְּאֶשָּׁה, במקום לבסס בו את אויר המציאות, הצִפְּנו בו את בִּיבֵי השופכין שלנו, במקום להנביע על ידו את התום והטוהר, האצילות והעדינות שבנו, גרמנו בו כאב וצער, יסורים ובושה, במקום שמחה וקורת רוח, אושר ועדנה.

החלשנו וקעקענו בו את חומת האחדות והלכידות של החברה, במקום להעצימה ולחזקה. הכינו בסלע הלב במקום לדבר אליו.

דיברנו דופי - במקום ללמד לדון ולהכריע לכף זכות, הטלנו דופי, הבטנו והתייחסנו אל הפגם, החסרון והגנאי, הדגשנו והבלטנו אותם, ובזאת גופא הגדלנו והעצמנו אותם.

דיברנו דופי - התייחסנו לאנשים כאל '**דברים**', חפצים, הדפנו ודחינו²⁶ אותם במקום לקרנם ולחבקם.

דיברנו דופי - **דו-פי**²⁷, אחד בפה ואחד בלב, אחד בפניו ואחד שלא בפניו²⁸, דו-פרצופיות, צביעות, חנופה, חוסר כנות, מרמה.

דיברנו דופי - דרשנו דרשות של דופי, אמוניות, מוסריות והלכתיות, זלזלנו בכוח הדיבור, ודיברנו דברים בטלים, דברי הבל ורעות רוח, דברי נבלה וניבול פה, דיבורים של חולשה ומורד, ספק ויאוש.

דיברנו דופי - פגמנו גם בסגנון הדיבור, בדיבור וולגרי, צעקני, גס, רזה מדי או מתלהם ופתטי מדי, ואפילו תוך כדי לימוד תורה ואמר תפילה.

דיברנו לשון הרע - נתנו פתחון פה לרע, לנטיית ההתנשאות העצמית והתפשטות החיל, שאינה מבטת אל היושר והצדק²⁹, לאף ולזעם, לשאיפת ההרס והחורבן, ההחשכה וההשפלה³⁰.

דיברנו לשון הרע - דיבור מרע ומשחית, מעליב ומכאיב, מהרס ומחריב, מזהם ומטמא, אותנו ואת זולתנו, יחיד ורבים, פנים וחוץ.

דיברנו לשון הרע - בלשון הקודש, שנועדה לבטא את רגשי הקודש היותר נעלים והרוממים, ואת המושגים היותר נשגבים³¹.

26. תהלים נ, כ רש"י.

27. רד"ק סי' השרשים ערך ידפה'.

28. סדור עיון תפלה עמ' 438.

29. אורות הקודש ב, עמ' תצה.

30. עולת ראייה ח"א עמ' קפח, אורות הקודש ב, תעו.

31. עין איה ברכות ב עמ' 255, שם שבת א עמ' 157.

ח. העוינו

העוינו³² - עיקמנו ועיוותנו את היושר העצמי והתוס המקורי שלנו³³, את נפשנו ואת דרכינו³⁴, בין אדם לחברו ולמקום³⁵.
א-להים עשה את האדם ישר, ואנו נסתבכנו בסבכי מלחמת החיים³⁶, ביקשנו חשבונות רבים, טעינו וכשלנו, ונלכדנו בסבך מחשבות אוון ורע.
פגענו בישרות היסודית שלנו, ושיבשנו בזה את המצפן הפנימי שלנו, הלב היודע טוב ורע לפני כל לימוד והתחכמות, המכוון ומדריך את חיינו אל אורחם ונתיבתם.
העוינו מידותינו, דרכינו, ומעשינו, עד שעלולה תורתנו להיות לנו לסם מוות.
ותוצאה העקבית החמורה מכל, היא שאת כל זאת, הקרננו, השפענו ופעלנו על זולתנו וסביבתנו. ו"לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב".

ט. והרשענו

הרשענו³⁷ - השתעבדנו לרשעה, תהום החומריות והתאוות הגסות של יצרנו הרע³⁸, לנטיית ההשטנה והחבלה³⁹, חרדנו חרדה רבה מדי לעסקי העולם הזה, לאהלי רשע⁴⁰. כאמצעי למטרת ביצור סיגי ומותרות החיים⁴¹, והפקת עוד ועוד עונג, עוצמה, כבוד, כסף וכיוצא באלו.

32. מבדיקת כל המקומות בתנ"ך בהם מופיע הפעל 'עוה' בבנין קל - 'עויתי' וכיו"ב, ובנין כבד - 'העויתי' וכיו"ב, והמפרשים המרכזיים שם עולה כי בלשון מקרא, בדרך כלל אין הבדל משמעות בין שתי הצורות, ושניהן פעלים עומדים. אמנם יש מקום לאמר ש'עווינו' הוא תמיד פעל עומד, כלומר 'פעולה את', ומשמעותו פעלנו, חטאנו, ו'העווינו' הוא גם פעל יוצא, כלומר 'פעולה על', ומשמעותו עיקמנו/השחתנו את עצמנו/אחרים/דרכינו (הראבי"ע בתהלים ק, ו מעלה אפשרות זו, וכן משמע בפשטות מירמיה ג, כא. "כי העו את דרכם"). בדרך זו (ובכריכת 'העווינו והרשענו' יחד) הולכים רוב מפרשי הסדור, עץ יוסף, דובר שלום, עיון תפלה, חיי אדם, ועוד. אמנם האבודרהם מפרש 'העווינו' כחטאנו, ו'עווינו' על שם "בקרבה רוח עוועים". בס' הארת התפלה פ"י שהעווינו והרשענו בבנין כבד, ועווינו ורשענו בבנין קל, הם במשמעות של 'פעולה את' וההפרש ביניהם הוא בין חטאים כבדים לקלים. בפירושי הלכתי אחר המשמעויות המובהקות, אך נסיתי לכלול גם את המשניות.

33. איוב לג, כז.

34. תהלים קו, ו ראב"ע, ירמיה ג, כא.

35. ירמיה ג, כא מצודת דוד.

36. אורות התשובה עמ' קמט.

37. גם כאן כמו ב'העווינו' (עי' לעיל העי' 32), לא מוחלט ההבדל בין 'הרשענו' (בנין כבד) ל'רשענו' (בנין קל). 'רשענו' הוא תמיד פעל עומד, כלומר, 'פעולה את', (חטאנו העווינו ורשענו), אמנם אפשר לפרשו לא רק כפעולה, אלא גם כתוצאה של הפעולה: היינו לרשעים. 'הרשענו' הוא בדרך כלל פעל יוצא, כלומר 'פעולה על' (והרשיעו את הרשע), אך יש לו גם משמעות של פעל עומד (כי אמת עשית ואנחנו הרשענו), בשלשת המקומות במקרא שמופיעה ההטיה 'הרשענו', המשמעות היא של פעל עומד, כלומר רשענו!). בפירושי הלכתי אחר המשמעויות המובהקות, אך נסיתי לכלול גם את המשניות.

38. עין איה שבת ב עמ' 255.

39. ריש מילין עמ' כא, עין איה שבת ב עמ' 130 ו-214.

40. רד"ק ס' השרשים ערך 'רשע'.

41. אורות עמ' לב.

התמכרנו לרשע המוחלט, לאופל-שפל הרע לשמה שבתחתית יצרנו הרע, לא כאמצעי, אלא כתכלית.⁴² חפץ הרע וההשחתה⁴³, המיתה והחורבן⁴⁴, החדלון והאין, בתור מגמה האחרונה⁴⁵, לא על מנת להפיק הנאה ועונג, אלא על מנת להתענג על הרשע, על תוצאותיו המשחיתות והמכאיבות, ובעיקר על עצם עשייתו.

היינו לרשעי ארץ, שתומי-רעי עין, פסימיים, מבלי עולם, משחיתי היישוב ומפריעי החיים החברתיים והפרטיים, בזדון לבם ורשעתם הנוראה⁴⁶.

הגדלנו רשע, בהרשעת עצמנו וזולתנו, יחיד וציבור, אדם ועם, דור והדור. **הרשענו** צדיק והצדקנו רשע, למדנו, דננו והכרענו לכף חובה את הכל, כלל ופרט, מתוך טומאת הלב הרע, המרושע, יצרנו אווירת רשעה.

י. זדנו

הלכנו בדרכי הרשעה השכלית והרצונית, הקנטרנית והחתרנית, המכוונת והאידיאולוגית, הכשרונית והערמומית, הגאוותנית והיהירה, העוברת בפרסום ובשאט נפש, המתלוצצת בדי, תורתו וחכמיה⁴⁷, הזוממת ומתחבלת, רוקחת ומבשלת, **המזידה** את **נזידה**⁴⁸, בצדיה ועזות, לא מתוך כהות-לאות, חולשה ועייפות, לא מתוך רוח שטות של טפשות ובערות, לא מתוך רוח סער-עוועים של תגברת יצריות ותאוות, אלא מתוך הזדהות מודעת ומוצהרת עם הרע, מיוסדת על לימוד וחשיבה.

יא. חמסנו

מימשנו את חמדנותנו-קנאתנו הכפייתית, את נטייתנו האובססיבית לפרוץ ימה וקדמה, צפונה ונגבה, להשתלט על כל מרחב אפשרי, לגלות ולהסיר כל דבר ממקומו⁴⁹, רוחני וגשמי⁵⁰, ולנכסו בכל מחיר⁵¹, היא ערכו מה שיהיה⁵², באלימות פסיכולוגית, מילולית, פיזית, מעודנת ומתוחכמת ככל שתהיה⁵³, מלאנו את הארץ חמס.

היינו כתחמס, העוף הטמא, הנקרא כך על שם שחומס שאר העופות וגוזל אותם, והנקרא בירושלמי

42. מהר"ל נתיב אהבת ד' פרק א עמ' מ; עין איה שבת ב עמ' 255.
43. עין איה שבת ב עמ' 130.
44. ריש מילין עמ' כא.
45. עין איה שבת ב עמ' 255.
46. עולת ראיה ח"א עמ' רט.
47. מלבי"ם הכרמל ערך יד'.
48. סוטה יא, א; סנהדרין סט, א; שמות רבה פרשה א.
49. רד"ק ס' השרשים ערך יחמס' בשם רבנו יונה.
50. בראשית רבה לא, ז.
51. עיון תפלה עמ' 438.
52. ירושלמי בבא מציעא פ"ד ה"ב, בראשית רבה לא, ה.
53. בבא קמא סב, א.

חטופיתא⁵⁴, ומדה זו כוללת כל מניעת טוב מזולתו⁵⁵, היא היפך מתנת-מדתם הטבעית של ישראל, גומלי החסדים⁵⁶, ושקול הוא החמס כשלוש עברות חמורות⁵⁷, "ואוהב חמס שנאה נפשו"⁵⁸ ו"מאיש חמס תנצרני ותצילני"⁵⁹.

יב. טפלנו שקר ומרמה

השקר הוא החלק הפרוש מהשלם, הפרט המנוכר לכלל, ההווה המנותק מהעבר ומהעתיד, הפרספקטיבות המסוימות, הקטועות, המתמרות להיות השלמות והכלליות⁶⁰, שאין ולא יכול להיות להן קיום ומעמד יציב, תמידי⁶¹, ולא תצא מהן ברכה והתעלות. השקר הא הבן הממזר של בקשת אמת נכזבת, שלא זכתה להתבגר, להבין ולדעת את עיקרון ההשתלמות האין סופית של החיים, עיקר האמונה, לשמוח בחלקיות, לאהוב את העמל, וליהנות מן היגיעה, ולשאוף לעוד ועוד, ולא נותר לה, אלא לברוא עולם של אמת שקרית, דמיונית ווירטואלית, לשקר מתוך פחד, בושה, לחץ, מתוך נסיון נואש למצוא חן, לַיפות מעט, עולם כעור ומנוול, ולמצוא בו מפלט מן הפחד והבחילה, העיפות והיאוש.

מרמה הוא שקר כפול ומכופל, במה שהמרמה אינו מאמין ומתכוון למה שהוא אומר, אחד בפה ואחד בלב, אלא חפץ להתעות ולהזיק, להונות ולהוליד שולל⁶², ולעתים אף את עצמו מרמה האדם. מדת המרמה היא היפך הכנות והיושר, האמת והאמינות, מצרנית היא לצביעות ולהתחסדות, לאון ולחמס, לעולה ולדמים, היא המניפולטיביות חסרת מעצורים, בשָרות האינטרסים האנוכיים הפעוטים והגסים של האדם.

שרשה, הפער המשפיל והמעליב שבין בתי גוואי הנשמתיים הקדושים והטהורים שלנו, לבתי בראי שלנו, הרוחניים והנפשיים, המסובכים והנפולים, וביניהם לבתי בראי-דבראי שלנו, המילוליים והמעשיים, הקרובים יותר לבתי גוואי שלנו, באופן כל כך נואל ומביך. שיאה של ההליכה בדרכי ומנהגי הרמיה, היא **תשובה של רמיות**⁶³, ו"ארור עושה מלאכת ד' רמיה".

טפלנו שקר ומרמה - בנינו ערים בצורות, בנינים וחומות, שהטיח המדביק אותם הוא השקר והמרמה, צֶרפנו חיברנו והידקנו שקר לשקר, מרמה למרמה, שקר למרמה, וגרוע מזה - שקר לאמת,

54. שם שם.
 55. עיון תפלה עמ' 438.
 56. מהר"ל דרך חיים פרק א משנה ב.
 57. בראשית רבה לא, ו.
 58. תהלים יא, ה.
 59. תהלים קמ, ב; יח, מט.
 60. ריש מילין עמ' קכט.
 61. עולת ראיה ח"א עמ' רכו-רכז.
 62. עין איה ברכות א עמ' 81.
 63. בראשית רבה ט, ה; פסיקתא דרב כהנא כד, יא. ועי' אורות התשובה טו, י.

הוספנו והגדלנו שקר⁶⁴, חיברנו וחיוקנו קשר אנשי שקר, במקום להפריד פועלי ופעולות אוון-שקר⁶⁵, וכל זה, על מנת לצור לצייר תמונה אמינה, משכנעת, לכוון עלמא דשקרא, לשכון ולשכן בו. **טפלנו שקר ומרמה** - פסלנו במומינו והדבקנו תוית של 'שקר' ו'מרמה', על אנשים ודרכים, על רעיונות ומשנות, מתוך שכרון גאווה, העדר ענוה וסבלנות, ואי רצון ופחד להתמודד אתם כראוי באמת.

יג. יעצנו עצות רעות

העצה הטובה, היא הבניה יחדיו של עץ החיים הכללי האורגאני, של כל בריותיו של הקב"ה הלווין זה מזה⁶⁶, ו"תשועה ברוב יועץ".

היכולת והזכות ליעץ, היא הפרי הבשל של האישיות הבוגרת, "בן חמישים לעצה", שאחרי "בן ארבעים לבניה".

זוהי היכולת להפליא לחבר רוחני וגשמי, לתרגם עקרונות רוחניים כלליים, מופשטים, לדין אמת לאמיתו, להכוונה והדרכה, אידיאולוגית, מפעלית ומעשית⁶⁷, של הזולת, היחיד והציבור. זוהי היכולת של ההזדהות, האמפתייה העמוקה החודרת ומתבטלת אל הזולת, לדעתו מבפנים, ממקומו, להבין את הראוי והנכון, הרצוי והבונה אותו, ולתת לו עצה הוגנת לו⁶⁸.

זוהי היצירתיות הרוחנית היותר מתקדמת ומשוכללת, מעשה האמנות החד-פעמי, של ליכוד האידאה והמציאות, "פלא יועץ... שר-שלום".

וכשלא זכינו למעלה זו, יועצים אנו עצות רעות, ומקלקלים במקום לתקן.

יעצנו עצות רעות - שרש הכשלוך, הוא בוסריות העמדה האגוצנטרית, הסגורה בתוך עצמה, הרואה הכל רק מבעד למשקפיה, ואינה יכולה לשים עצמה במקום הזולת, ועוד פחות מזה, לרצות ולהבין את מה שטוב לו, כדי לתת לו עצה הוגנת לו. וכשמצטרף לכך, חוסר היכולת הרוחנית המיוחדת של "דין אמת לאמיתו", התוצאה היא, חוסר אחריות הנובע מחוסר תבונה ובגרות, רגישות, ועדינות, שיקול דעת שטחי, צר, פשטני, שעיקרו 'מה טוב/יציא לי', ובמיטבו, 'מה היה טוב לי אילו אני הייתי באותו המצב'.

יעצנו עצות רעות - יעצנו לפי דרכנו⁶⁹ ונתנו לפני עוור מכשול⁷⁰, ולעתים, עצת רשעים המבקשת להכשיל, "עצת אחיתופל".

64. רמב"ן ורלב"ג על איוב יג, ד "ואולם אתם טפלי שקר".

65. עץ יוסף באוצר התפלות עמי תקנב

66. שמות רבה לא, טו.

67. עין איה ברכות ב עמי 338-339.

68. יבמות מד, א.

69. סנהדרין עו, ב.

70. ויקרא יט, יד רש"י בשם תורת כהנים.

יד. כזבנו

הפחנו והפרכנו **כזבים**, שמועות, רעיונות והערכות חסרות בסיס וקיום, כאילו הם אמת צרופה⁷¹. היינו **מעייין אכזב**, אכלנו והאכלנו לחם כזבים, **אכזבנו** את עצמנו, **והתאכזבנו** מעצמנו. הצבנו לעצמנו משימות ויעדים, צודקים ואף הולמים אותנו, אך לא חתרנו ולא הגענו אליהם, מתוך חוסר היכולת לזהות בעצמנו את האמת הפנימית והיכולת הריאלית שלנו, או שהלכנו בגדולות ונפלאות ממנו, התנפצנו והתרסקנו על סלעי המציאות⁷², ובמקום להתפכח וללמוד לדעת את מקומנו, המשכנו לכזב לאחרים ולעצמנו.

הכזבנו את זולתנו, הבטחנו הבטחות, פיזרנו מקסמי כזב, נבואות שקר, ויצרנו ציפיות, ולא עמדנו בהן⁷³, היינו לא עקביים, לא צפויים, קרטענו וגמגמנו, התחלנו ונסוגינו, מתוך עצלות ורשלנות, זחירות וזלזול, או גם מתוך מוגבלות וחולשה, חסרונות ופגמים, וגרמנו מפח נפש, ונותרנו אנו והותרנו את זולתנו, דוויי אכזבה, וחסרי אמון.

היינו **נחל אכזב**, אנשים שאי אפשר להאמין להם, שאי אפשר לסמוך ולבנות עליהם, מפני שלרצונם הטוב ולהתלהבותם אין קיום אלא לפי שעה, מפני שמקור חכמתם ורצונם, כוחם וערכיותם, דל ונדלה הוא.

אכזבת האכזבות היא תולדת העקשנות וההתיימרות להיות נחל איתן, כזב הכזבים הוא הכזב הקדוש.

טו. כעסנו

מידת הכעס⁷⁴, שורשה בחפץ השלמות הגמורה והמוחלטת, וציפייתנו-תביעתנו, מעצמנו ומהזולת, שאינה באפשר בעולם הזה ובגוף הזה, ב'מיטבה', מופיעה היא כ'ריתחא דאורייתא', הכאה בלב אבן המורים, כנתינת עין שורפת כל קרתנות קטנה וקטנונית, וגם אז יוצאת מחאה א-להית נמרצת, המסיגה חכמים אחר, עד ישכילו לדבר ולא להכות, לתקן ולא לכלות.

בשפלותה, מופיעה היא כפרץ זעם אינסטינקטיבי, עכור ואלים, המסתער לאבד ולהשמיד, לפגוע ולדרוס, כל מה שלא ממלא אחר ציפיותיו האנוכיות הנמוכות, לא מעריך את מרכזיות אישיותו, ולא מציית למצוותיו המלכותיות.

ההבדל בין 'ריתחא דאורייתא' ליכעס האוויל והכסילי, הוא ההבדל בין היבטן הכרסנתני ההמונית, לבין 'כליותיו של אברהם אבינו'.

המכנה המשותף, הוא האימפולסיביות האינסטינקטיבית, יתגובת הבטן, שאינה עוברת דרך המעבדה השכלית, ועל כן לא רק שאינה מקדמת ובונה, אלא הורסת ומחריבה עד היסוד את הנכעס, וביותר את הכועס⁷⁵.

71. שם שם.
 72. מלביים הכרמל ערך 'כזב'.
 73. הערוך ערך 'כזב'.
 74. הדברים מבוססים על המהר"ל בנתיב הכעס, ועל דברי הרב ביחס לחטאם של משה (אורות הקודש ד, תק) ורשב"י (עין איה שבת א עמ' 206, פרק ב ס"י רעג; אורות התחיה פרק כז).
 75. על פי דברי הזוהר המפורסמים בספרי המוסר.

טז. כיחשנו

הכחשנו האמת, כפרנו בה, שללנו אותה, נלחמנו בה, **והתכחשנו** לה, לא הודינו בה, התעלמנו ממנה, השתמטנו מנטל אחריותה הכבד, המחייב ותובע, הכואב והמייסר של האמת, האמת הגדולה (גדולת שלמות אין סוף, המחייבת התגדלות-השתלמות אין סופית / גאולה קמעא קמעא בדרך הטבע, המחייבת פעולה עם א-ל במגמת הארת הקודש שבחול ובטבע), והאמת הקשה (רע ורשע, עוולה ואכזריות, סבל וכאב, חולי ומוות, צדיק ורע לו, המחייבים עוז ועונה אדירים להמשך העלאת אור האהבה הטוב והחסד / גוי צדיק ושואה לו, המחייבת הארת אור אמונה ודעת א-להים חדש על ציון).

האמת שבין אדם למקום, **"כיחשו בד'** ויאמרו לא הוא"⁷⁶, האמת שבין אדם לחברו, **"וכיחש בעמיתו** בפקדון"⁷⁷.

הכחשה אינה דווקא, ביטול מוחלט, אלא גם הקטנה וגימוד, צימוק ומזעור. הפיכת האמת הגדולה, א/ו הקשה, לכחושה ורזה, קלה אף קלילה, לטריוויאלית ובנאלית, חמורה היא לעתים, יותר מהכחשה ומחיקה מוחלטת, כחומר עבודה זרה ואליליות, על פני הכפירה.

יז. לצנו

אוי לנו כי היינו לליצנים, ליצני ישראל⁷⁸, ישבנו והושבנו במושב לצים, הלכנו אחר ההבל ונהבלנו וההבלנו.

מבלים אנו את חיינו בהבל ותוהו, בשחוק והיתול, ב"דַבְרֹת" אין סופית שאינה אומרת דבר, שהיא אך למחסור⁷⁹, שבויים בתרבות היסתם' והיכלום' והיכאליו', שקועים עד צואר בביצה של קלישאות ריקות מתוכן, ומנועים מעצם העבודה המוסרית, מהתייצבות על ראשית מסילת הישרים, הזהירות⁸⁰, והליכת ההתעלות בה.

הסתפחנו לכת לצים שאינה רואה פני שכינה, יורשת גיהנום, גורמת כליה לעולם, ומביאה עליו ייסורים⁸¹.

הליצנות הפסיבית, היא חמדת הלצון הטבעית לאדם, הימשכות הלב הפותה והדעת הקלה, אחר השחוק וההיתול, ההבאי וההבל, העברת הזמן, בילויו ושרפתו, הבטלה וישיבת הקרנות חסרת האחריות והמעש⁸².

גרועה ממנה הליצנות האקטיבית, הציניות השמה הכל, ובייחוד כל דבר / איש ערך, ובייחוד דברי תורה ותלמידי חכמים, ללעג וקלס, לקריקטורה ומפלצת⁸³, לחוכא ואיתלולא.

76. ירמיה ה, יב.

77. ויקרא ה, כא-כב.

78. שמות רבה נב, ב-ג, אמנם ראה מגילה נה, א: "כל ליצנותא אסיר חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים" שהיא הליצנות הישראלית המקורית החיובית. וכ"כ מענין שילהלץ' הוא גם לסנגר ('אם יש עלי מלאך מלץ'-איוב לג, כג) וגם לתרגם ('כי המלץ בינותם' בראשית מב, כג), וכן במובן של סגנון פיוטי-חידתי-חגיגי ('להבין משל ומליצה" משלי א, ו)

79. מהר"ל, נתיב הליצנות עמ' רטז.

80. מסילת ישרים פרק ה מפסידי הזהירות.

81. עבודה זרה יח, א; סוטה מב, א.

82. מהר"ל נתיב הליצנות עמ' רטז, ריט; מלבי"ם הכרמל ערך ילץ'; ירושלמי ברכות יג, א.

83. שיר השירים רבה ג, ו.

חתרנות בלתי נלאית במגמת 'חשיפת' ההבלות והריקנות, הטפלות והתפלות, חוסר הטעם והערך של הכל, והשמת החיים בכללם ועל כל פרטיהם, ליריד הבלים וקרנבל שוטים, שלא לאמר קרקס פרעושים.

זהו הניהיליזם הפוסטמודרני, האינטלקטואלי והמוסרי, המבקש בארשת מתחסדת-מיוסרת של פכחון מריר, לנקב את בלון התרבות המנופח, לפוגג את בועת הסבון של ההיסטוריה, ולגאול אותנו מאשליית האמת והטוב, הסדר והתכלית, ומעריצות כל משנה ואידיאולוגיה, וקל וחומר - אמונה ודת, בכשרונויות יצירתיות וירטואוזיות, ובשנינויות שיח מהלכת קסם ומתעתעת בסבך כרכורי התפתלויות ניסוחיה,

של בעלי עציבו דטחול, והעין הרעה, המיואשים מעצמם ומהעולם⁸⁴, של אלה שאין להם ספק בהעדר האמת והערך, התקוה והתוחלת, האמונה, הבטחון והודאות.

ליצנות זו, היא עצמה הנפילה לגיהנום, להעדר, לריק, לתוהו ולחושך, אך היא גם מוסכת את רעל יאוושה בעורקי החברה ופועלת הרס וחורבן, דקונסטרוקציה, כלשונה שלה⁸⁵, ואין לה תיקון אלא בייסורים קשים, שרק בכוחם, להפיג את שכרון זחיחותה וגאוותה, שהוא שורשה⁸⁶, לזעזע ולהבקייע את חומת הפלדה של הציניויות והספקנות הודאית שלה⁸⁷, ולהנביע ממעמקי שאול הליצנות את הענוה הפשוטה, והיראה הטהורה, שיביאו עמם את האהבה, השמחה ואף השחוק והשעשוע⁸⁸.

יח. מרדנו

מרדנו במלכות שמים, פרקנו עול תורה ומצוות, הגיון ודרך ארץ, מרדנו במלכות בית דוד, פרקנו עול אחוה ואהבת ישראל והדור.

המרד הטוב, הקדוש, מקורו בסלידה מן השקר והעוול, ואף מן הקוטן והצמצום, חותר הוא להפיל את המערכת הקיימת, על מנת לבנות מערכת אלטרנטיבית חדשה, אמיתית, טובה וצודקת יותר. נושאי דגלו ומוביליו, הם הנשמות דתוהו, הגבוהות מנשמות דתיקון, האידיאליסטים הגדולים, שאינם מוכנים להתפשר עם הסדר הקיים, הרוצים בסדר יפה וטוב, מוצק ואדיר כזה, שאין בעולם דוגמא לו, מתקוממים הם על מנת להקים, מהרסים הם את הבנוי לפי מדת העולם, על מנת לבנותו מחדש⁸⁹.

ובעקבא דמשיחא, חוצפא - מלכותא בלא תגא - ישגא.

פשע המרד, הוא בהרמת יד על האמיתי והצודק, הטוב והישר, או גם החלקי והטעון תיקון, מתוך חוסר תבונה, ריאליזם ואחריות, ומחשבה לתקן ולשפר על ידי הכאה או שבירה, או מתוך גאווה פראית של היודע את רבונו ואומר: 'אנא אמלוך', או מתוך רוע ופחף השחתה והרס, מבלי להציג שום אלטרנטיבה, או מתוך מרדנות לשמה, אנרכיזם רדיקאלי, של הנשמות של עולם התוהו הגרועות, החפצות לפרוק כל עול, היודעות רק לשבר ולא לתקן, לשלול הכל ולירות לכל הכיוונים,

84. אורות התשובה ח, ג.

85. עבודה זרה יח, א.

86. מהר"ל, נתיב הליצנות עמי רטז-רטז.

87. עבודה זרה יח, א.

88. ברכות ל, ב.

89. אורות, נשמות של עולם התוהו, עמי קכג.

אל כל מבנה ומערכת, אל כל סמכות והיררכיה, ללא הבחנה, מתוך חמת זעם עצמית, שנאת חנים עיוורת, טוטלית.

י.ט. מרינו דבריך

בנים סוררים ו**מורים** היינו, לא קבלנו **מרות**, לא שמענו בקולך, לא קיימנו מצוותך, משורש העדפת הקול הפנימי, על הציווי ההטרונומי, נהגנו ופעלנו שלא כרצונך, **למרות** רצונך, **למורת** רוחך, בניגוד לרצונך.

המרנו רצונך ברצוננו, מתוך העדפת הבנתנו, שיקול דעתנו והכרעתנו, או מתוך איבוד עשתונות והיסחפות אחר חושינו, יצרנו, רגשותינו. זלזלנו בדבר ד' שבתורה שבכתב ושבעל-פה, בערכיה ובעצות-מצוותיה, בדרך ארץ שבה ובמנהגיה⁹⁰. **מרים** היו לנו דבריך, כיון שאמרנו לאור חשך ולחשך אור, הפכנו מתוק **למר**.

כ. נאפנו

הדיבר השביעי, המקביל ל"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", איסור עבודת ד' והחיים, בשיתוף, שלילה נחרצת של חיי פיצול ופיזור, בילוי ובידור, של נאפופי 'סובלנות' ו'תרתנות' ו'פלורליזם', הוקעת כשלון הכוח, להתרכז באהבה האחת, באמת האחת, ולהתמסר אליהם כליל. נטית הזנות, היא נטיה נפשית טבעית עמוקה, קמאית, ששורשה בקדושה היא האהבה העליונה⁹¹, ושאיפת ההרמוניה עם הכל, המקלקלת את השורה, וגילויה הנלוז - החשק והדחף לצאת החוצה, לרעות בשדות זרים, לחפש את האהבה והאמון, האינטימיות והאושר, מחוץ לבית, מחוץ למערכת היחסים הפנימית העצמית.

האובססיה לבנות את החיים באינטראקציה עם כוחות זרים, לצאת אליהם, להתחבר ולדבוק בהם, להתמכר אליהם, מתוך חוסר סיפוק ותסכול, וגם מתוך סקרנות והרפתקנות, בוגדנות, חמדנות ותאותנות, וגם מתוך אלימות, ושתלטנות, המתענגת דוקא על גזלת כבשת הרש, והחפצה לכוון את אושרה דוקא על עיי חרבות אושרו.

נטיה זו קיימת ומופיעה בכל כוחות החיים, מישוריהם ומערכותיהם, בחלום ובהקיץ, ברצון מחשבה רגש דמיון דיבור ומעשה, בעניינים רוחניים וגשמיים, בין אדם לחברו ובין אדם למקום. היא המקבילה של גזל, אלא שבגזל התנועה העיקרית היא מן החוץ אל הפנים, גבורה מעוותת, כחניות אלימה, ובניאוף, התנועה העיקרית היא מן הפנים אל החוץ, אהבה חולנית, רכרוכית חלושה, ותרנית.

הניאוף במובן הפשוט, הרגיל, הוא תולדת מחלת הנפש הזו, בהתפרצה דרך הבטן הרכה של יצרא דעריות, וגומרת היא את פעולתה, בבולמוס יצרא דעבודה זרה, לא עבדו ישראל עבודה זרה, אלא כדי להתיר להם את העריות, אך גם, לא כשלו ישראל בעריות, אלא כשלב בהתדרדרות לזנות בעבודה זרה.

הניאוף המובהק הוא עם אשת איש⁹², והוא מערער את האמון המשפחתי⁹³, בין איש לאשתו, ובין

90. מלבייטס הכרמל ערך 'מרד', מרד - קום עשה, כללי ומוחלט. מרי - שב ואל תעשה, נקודתי ולא מוחלט.

91. מדות ראייה אהבה ו.

92. רשיי שמות כ, יב.

93. אורות, ישראל ותחייתו פרק כו.

ילד להוריו⁹⁴.

אך כל מערכת יחסים אינטימית מכוערת, לא הגונה, לא כשרה, אסורה ופסולה, הרי היא בכלל האיסור והסטיה, ההזדהמות והטומאה, ההרס והחורבן⁹⁵.

כא. ניאצנו

מאסנו וביזנו, חרפנו וגידפנו, געלנו ולעגנו, קצנו ושיקצנו, תיעבנו וחיללנו, הכעסנו והקצפנו, בסתר ובגלוי, בדיבור ובמעשה, ובעיקר - באומר חיינו, את כל ערכי וקדשי ישראל והאדם. הנאצה, היא פרצופה העוות ללא הכר של הקנאות לאמת, השוללת בהחלט ובחריפות, כל עמדה אחרת, כשהיא משתקפת מבעד לשפלותנו טרוטת העינים, תקופת הפאניקה וחמת הזעם ההסטרית, והגרוע מכל, עטוית אצטלת הקנאות הקדושה, ובאמת, אחוזת פחד ושנאה, שנוקת גועל ובחילה, מוצפת מיאוס ותעוב, אל מול כל קמצוץ של גודל ורוממות, אצילות ועדינות, טוהר וקודש⁹⁶.
אצנו לנאץ תוכחת ומוסר, עצת עליון קדוש ישראל ואמרתו⁹⁷.

כב. סורנו

היינו עם, דור, בנים, **סוררים**, מרדנים ועקשנים, רע היה **סורנו**⁹⁸.
סורנו מן הדרך הישרה והלכנו לאיבוד, איבוד הצפון, המצפון והצפון.
סורנו, התרחקנו, הרחקנו, וכפלנו סורנו, **סורנו**, **הסורנו וסורנו**, דברנו **סרה**, מתוך שיבוש וטירוף תשתיות ומערכות מוסרי עמוק, יסודי, שמיסוד ערלות קשה ואטימות עיקשת, העדר חכמה, שמחסרון ענוות האאזנה, ההקשבה, השמיעה, להורים ומורים, לאביו ואמו, לקב"ה ולכנסת ישראל, לחיים הישראליים ולתרבותם, שממקור הרצון להטביע חותם יחודי בעולם, לחדש וליצור, ולא רק לקבל ולשכפל.
שובבות פראית, פרוקת עול ומשולחת רסן, כפרה סוררה סרר ישראל, 'כתורא דאתפטס ובעיטי'⁹⁹.

כג. עוינו

מתוך ובעקבות, "העווינו", תהליך העיוות הפנימי הרוחני והנפשי, וגרמתו לאחרים, 'עוינו'¹⁰⁰ כפול. עוינו - נטינו בפעל ובמעשה מדרך הישר, ללכת בדרכים נפתלות ועקומות¹⁰¹, פעלנו מפעלים ופעולות עקומים ואף מעוותים, **עיוותנו** הכתובים¹⁰² והדין¹⁰³, עשינו **עוונות** ולא רק חטאים, במזיד

94. רמב"ן שם.

95. ראב"ע וספורנו שם.

96. שם שם.

97. משלי ה ב; שם טו, ה; תהלים קז, יא; ישעיה א, ד; שם ה, כד.

98. סנהדרין צב, ב רש"י; הוריות יג, א רש"י; קדושין פב, א רש"י.

99. הושע ד, טז ות"י שם.

100. עיין לעיל הערה 32.

101. דניאל ט, ה רלב"ג.

102. ספרי דברים פרשה א.

103. אבות פי"ה מ"ח.

ולא רק בשוגג, מתוך **עיוות** השכל ולא מתוך תגבורת תאוה¹⁰⁴. אחרי הלבבות - התודעה המעוותת, נמשכים המעשים המעוותים, ואחרי המעשים, נמשכים הלבבות, והעיוות הנפשי והרוחני, והקרנתו-השפעתו על הסביבה הולכים ומתעצמים. **עוינו** - **התעוותה** לגמרי אישיותנו, מסכנו בקרבנו **רוח עוועים**¹⁰⁵, רוח-בלבול-ערבוב-טירוף¹⁰⁶, נעשינו **נעווי** לב, ואחוזי **עווית**¹⁰⁷, מעווי דרכים¹⁰⁸ ונתיבות¹⁰⁹.

כד. פשענו

חטאים - אלו שגגות, עוונות - אלו זדונות, פשעים - אלו מרדים¹¹⁰. **הפשעים** הם המעשים המוציאים אל הפעל את נטיית המרד, אך שלא כבי'מרדנו, לא מדובר על הרמת נס מרד והכרזת מהפכה הירואיים, אלא התפרטות-התפרצות נקודתית, יום-יומית, בנאלית, תולדת זעם חניס, וחפץ פריקת עול קבוע, בזדון ושאת נפש¹¹¹, גם במקום שאין המיית הנטייה החמרית הגסה גורמת, ואפילו לא התודעה המעוותת¹¹², וגם כנגד החוקים היותר רחוקים מטרתם, מחוש ההרגשה של האדם¹¹³. והולכים אנו ונהיים ליפושעי ישראל ברוחם, נפשם וגופם, מסגלים את תכונת הפשע, חפץ המרידה ופריקת עול הקדש, מתוך כעסנות הדיוטית, הבאה מתוך הרחוק הנורא שלנו, מצד עבי החמר, מהאצילות הקדושה של הוד החיים, המוארים מאור ד' אשר במכמני המשפטים הקדושים¹¹⁴, והפשעים שפרטו את נטיית המרד, הם המחזקים ומעצימים אותה, כלל ופרט וכלל.

כה. פגמנו

לא רק שלא תקנו ושיפרנו, פתחנו ושכללנו, לא רק שמיעטנו וחסרנו במלאכתנו, מלאכת שמים, אלא, **פגמנו**, פסלנו, קלקלנו, השחתנו, שיבשנו, גרמנו מום ונכות, בכל אשר פנינו. **פגמנו** עצמנו, בריתנו, אזיננו, סכינינו, כבודנו, כתובתנו, שטרות חובותינו, משפחתנו, ייחוסנו, קדשינו, אבני היכל ומזבח¹¹⁵. **פגמנו** פגימה כללית ולא רק חלקית, נתנו לחיינו בכללותם טעם **לפגם**. **פגמנו** הלבנה, כנסת ישראל, במקום למלא פגימתה,

104. דינאל ט, ה מלביים.

105. ישעיה יט, יד; אבודרהם על הוידוי.

106. מלביים הכרמך ערך 'עוה'.

107. גטין ע, א.

108. ירמיה ג, כא.

109. איכה ג, ט.

110. יומא לו, ב.

111. מלביים ערך 'מרדי' פשעי.

112. עולת ראייה ח"א עמי קכו.

113. עין איה שבת ב עמי 39.

114. עולת ראייה ח"ב עמי ט.

115. כל מושאי הפגימה שבמשפט, מקורם בערוך ערך 'פגם'.

גרמנו לחמה לראות פגימת הלבנה¹¹⁶, במקום לייחדם בייחודא שלים. הורדנו והשפלנו העולמות, במקום למלא את חלקנו הטוב והמטיב במציאות, כפי שורש נשמתנו¹¹⁷. נסוגונו אחר, לרפיון וחלישות בוסריות הפג¹¹⁸.

כו. צרנו

היינו שונאים, עוינים ואויבים אקטיביים¹¹⁹, לעצמנו ולזולתנו, איש לאיש, סיעה לסיעה, ציבור לציבור, ברוחניות וגשמיות. העקנו¹²⁰, דחקנו ולחצנו, הצרנו צעדים, תעלנו מן המרחב אל המיצר, בין המיצרים, מיצרי שאול. הטלנו מצור ומצוק, בשאיפה להשחית צורה, להביא צרה צורה, במסגרת מדיניות יצר לנו המקום, שמתוך צרות לב, עין ואופקים, בחמת זעם של 'אין אני והוא יכולים לדור באותו עולם, השיבוש-עיוות של ההתמסרות הנחושה למיצוי הייחודי שלנו, זוהמת ארס טומאת איש צר, צורר ואויב, המן הרע הזה, עמלק, המזנב דוקא בנחשלים¹²¹. כרכנו, צרנו וקשרנו מחשבה לדיבור ומעשה, רע לנבלה, עשינו עבירות חבילות חבילות. צרנו את צרור החיים דלעילא, דביה חיי כולא, היסוד הכללי, וצרנו אותו בצרורנו הנקוב.

כז. ציערנו

עברנו על הכלל המוסרי היסודי, ובמקום לאהוב ולשמח, לעודד ולהצהיל, להחיות ולהאיר, מנענו שפע טוב והארת חיים, למרות שיש לאל ידנו לעשות, ואף ציערנו, וגרמנו צער, כאב פיזי, סבל נפשי, יסורים רוחניים, מרירות ודכדוך, דאגה וחרדה, תוגה ועצב, עליבות ואפסיות, עגמת נפש ואזלת יד, והחמור מכל, לעתים אף התענגנו על הצער שהסבנו לזולת. ציערנו בעלי חיים, אנשים חלשים וילדים קטנים, את הקרובים לנו, האוהבים אותנו ומייחלים למוצא פינו.

ציערנו, מתוך לב רע, הכולל כל בהכללה שלילית, שלעומת הכללת הכל החיובית של לב טוב, מתוך ערלות הלב, העומדת ביסוד היכולת לפגוע, להעליב, להונות, להתכבד בקלון חברו ולהלבין פינו. הלב הטוב, מלא אהבה, גדוש חסד, שופע טוב, מלמד, דן ומכריע לכף זכות, שמח בטובת חברו, וראך ושמח בלבו, רוצה וחפץ בה ועושה למענה. לעומתו, הלב הרע, מלא שנאה, גדוש זעם, שופע רע וארס, מלמד, דן ומכריע לכף חובה, מצטער בטובת חברו, מקנא ופועל למונעה, מצער, מכאיב לו, גורם לו סבל וייסורים. היכולת לצער את הזולת, היא פרי באושים של ניכור, זרות, אדישות וציניות, המרקיבים ונהיים לתסיסת רוע אפל ושפל, מעלה צחנת פגרים, של מעמד נפש סולפסיסטי ונרקסיסטי, ילדותי ואגוצנטרי, אישיות סגורה ואטומה בתוך עצמה, נטולה לחלוטין את כשרון הסימפטיה, האמפטיה, האהבה והאכפתיות, היכולת להצטער בצער

116. ראש השנה כג, ב.

117. שמונה קבצים א, שלו.

118. הערוך ריש ערך יפגם.

119. מלבי"ם הכרמל ערך יצר; דובר שלום באוצר התפלות עמי תקנ.

120. במדבר כה, יז תרגום אונקלוס.

121. אורות עמי עד.

הזולת, לחוש אותו כמו את צערה. ויש לזכור ולהזכיר, גם גרימת צער בעקיפין, ואף בלא כונה, פעל יוצא היא, של חוסר עדינות ורגישות מוסרית ישראלית, של רפיסות קבלת האחריות המוסרית. **ציערנו** - **היצערנו**, עשינו כל דבר **לצעיר**, קטן, מעטנו וזלזלנו בערכו, חשיבותו ומשמעותו¹²². הגדלנו את צער השכינה, צער הפירוד של כנסת ישראל מדודה, האידיאליות המהותית ממקור תענוגיה¹²³.

כח. צערנו אב ואם

מצוות כיבוד ומורא אב ואם¹²⁴, חקוקה היא על הלוח הימני של לוחות הברית, בכללן ובסיומן של הדברות שבין אדם למקום, ולקראת דברות הלוח השמאלי, שבין אדם לחברו. מקומן מבטא במדויק את ערכה ומשמעותה, היסודית¹²⁵, המרכזית, הכללית, המחברת שמים וארץ, ואת האתגר המיוחד שהיא מעמידה בפנינו, שעל כן הצביעו עליה חז"ל כחמורה שבחמורות¹²⁶. מתחברים, מתאחדים ומתייחדים במצוה זו, הכרת התודה הטבעית ביותר, על מתנת גוף החיים, להורים המולידים, שומרים ומגדלים, והכרת התודה האמונית על פלא עצם החיים, למקור הא-להי הנעלם שהשרה שכינתו ביניהם.

המחויבות המוחלטת שיש לנו אל הורינו ומשפחתנו, כחמרי הגלם היסודיים של חיינו ושדה עבודתם, שהיא היא, המחויבות המוחלטת שלנו אל אמתת מהותנו העצמית הא-להית, אל האות המיוחדת והבלתי נכפלת שלנו בתורה, בישראל, שהופיעה אותנו ולנו, דרכם. ביטול כיבוד ומורא אב ואם, ולא כל שכן ציעורם, הוא פגם יסודי ביהדות¹²⁷ שלנו, כשלון מוסרי בסיסי של כפיות תודה, והוא כישלון שבהפנית ערף שלנו אל עצמיותנו, חטא החטאים וכפירת הכפירות, שבאי השמחה בחלקנו-חלקיותנו, באשר היא מתנת אהבת החינם הא-להית לנו, ותביעתו האולטימטיבית מאתנו.

כט. קשינו עורף

העורף הוא המחבר את הראש והגוף, הוא האמור לחבר ולייחד את הגבוה והנמוך, את הפנים והחוץ, קשויו, הוא הפיכתו לסכר וקיר ברזל החוצץ ומפריד בין עליונים לתחתונים, בין הנשמה לרוח, לנפש ולגוף.

התגלמות קשי העורף, הוא פרעה, "מי ד' אשר אשמע בקולו... לא ידעתי את ד'". קשינו ערף, נחסמנו ונאטמנו, אל עצמיותנו, אל עומק טבעיותנו האנושית והישראלית, זלזלנו בה, מאנו לשמוע את קולה, ולהקשיב את דברה, להודות באמתתה¹²⁸, ולתת בה אמון,

122. רד"ק סי' השרשים ערך 'צער'.

123. אורות עמי יז.

124. הדברים לקמן מבוססים על המהר"ל, תפארת ישראל פרקים לו, ו-מא.

125. מהר"ל, תפארת ישראל פרק מה עמי קלח-קלט.

126. דברים רבה ו, ב; פסיקתא רבתי פרישה כג.

127. ברכות ז, וכדמרגלא בפי הרצ"ה זצ"ל.

128. עולת ראיה ח"א עמי קא.

להתרכך ולהיפתח אליה, לאפשר לה לחלחל בנו, ולהספיג את אישיותנו, בטללי אורות חיוניותנו הנשמטית, הכללית.

אטמנו את עצמנו בכוונה ובאופן אקטיבי, מתוחכם ויצירתי, מלשמוע, להאזין להקשיב ולקבל, מן הפנים ומן החוץ.

התחפרנו בעמדתנו, התבצרנו בה, התקבענו, התאבנו, ומאנו להניח לקול שופר התשובה ולדברי תוכחה, לחדור אל תוכנו להעירונו, להחרידנו ולהניענו.

כבלנו עצמנו לקרנות במותינו האישיות ומזבחותינו האליליים, דעותינו הקדומות, החוסמות ובולמות כל אפשרות של התפתחות ושכלול.

התעקשנו להתעלם, גם ממשמעותם של כל הייסורים שבאו עלינו, להמשיך ללכת עמהם קרי¹²⁹, ולטפל בהם באופן שטחי, חסר השראה ובנאלי, במקום לחזור בתשובה עמוקה ועליונה. מתוך שקוע בעבדות קשה זו, חלינו במחלת העקשנות, לעמוד תמיד בדעה אחת, ולהיתמך בה בחבלי החטאת שנעשו למנהג, בין במעשים בין בדעות, מחלה שאינה מניחה את אור החרות של התשובה השואפת לחופש הא-להי, מקורי אמיתי, להאיר בעצם חילה¹³⁰.

ל. רשענו

בעקבות ומתוך שהרשענו - היינו לרשעים, חפצנו וחשבנו רשע, חיינו ונשמנו רשע¹³¹, השטנו וחבלנו¹³², הרסנו והחרבנו, הכאבנו והשפלנו, ניצלנו את מעמדנו לרעה, השתלטנו, משלנו ושללנו¹³³, מהמעין הנרפש של הרשעה, תהום החומריות והתאוות הגסות של יצרנו הרע¹³⁴, כאמצעי למטרת ביצור סיגי ומותרות החיים¹³⁵, והפקת עוד ועוד עונג, עוצמה, כבוד, כסף וכיו"ב.

וממקור המשחת של הרשע, שחת תחתיתו האפלה של יצרנו הרע, תשוקת הרע לשמה, לא כאמצעי, אלא כתכלית, חפץ הרע וההשחתה¹³⁶, המיתה והחורבן¹³⁷, החדלון והאין, בתור מגמה האחרונה¹³⁸, לא על מנת להפיק הנאה ועונג, אלא על מנת להתענג על הרשע, על תוצאותיו המשחיתות והמכאיבות, ובעיקר על עצם עשייתו.

לא. שיחתנו

קלקלנו את המתוקן, החלינו את הבריא, המתנו את הקיים, כיערנו את היפה, שלא לצורך¹³⁹. השחתנו מתוך גבה לב, כפיות תודה וזלזול בטובה, בערת חמת זעם, וחפץ חבלה וקלקול, הרס

129. עיי סמ"ג עשין י שכתב שהוא לאו דאורייתא דכתיב "וערפיכם לא תקשו עוד" (דברים י, טז).

130. אורות התשובה ה, ה.

131. עיי לעיל העי 37.

132. עין איה שבת ב עמי 214.

133. שמואל א יד, מז: "ובכל אשר יפנה ירשיע". דובר שלום, אוצר התפלות עמי תקנג.

134. מהר"ל, נתיב אהבת ד' פרק א עמי מ; עין איה שבת ב עמי 255.

135. אורות עמי לב.

136. עין איה שבת ב עמי 130.

137. ריש מילין עמי כא.

138. עין איה שבת ב עמי 255.

139. דברים כ, יט; מלבי"ם הכרמל ערך 'שחת'.

וחורבן, טרוף דעת, סיעור שנאה ומשטמה, ואף באיצטלה של עשיית דין, כשטן המשחית. ששנו על השחתה גמורה ומוחלטת¹⁴⁰, מהותית או אסתטית, ולא בחלנו גם בחלקית. שחתנו נפשנו, וגופנו, חכמתנו ורחמינו, דרכינו ודברנו, ארצנו ומועדינו, השחתנו מקורנו, זרענו ואוננו, לריק, שוא והבל, בהרהור, מחשבה, דבור ומעשה. שיחתנו את ברית ערכי קדש עמנו, הפכנו את הר **המשחה** להר **המשחית**¹⁴¹, החלשנו והורדנו את מנהיגינו¹⁴², רוח אפנו משיח די נלכד **בשחיתותנו**.

היינו לזרע מרעים, בנים **מושחתיים ומשחיתים**, כלי **משחית**, מלאכי חבלה, באנו בעלילות **נשחתות**, כרינו **שחת**, והורדנו לבאר שחת, שחנו והשחנו עד עפר, ירדנו והורדנו אלי שחת. הפכנו הודנו **למשחית**, השחתנו יפי הדרת פנינו¹⁴³, מיסוד תכונת וחפץ הכיעור והניווול, הנכות והמום.

שיחתנו ערכנו ודרכנו כעם ד', בהתפתות והתמכרות לעבודה זרה וגילוי עריות, בעמידה על מצב אידיאלי נמוך, ובהדרדרות להעדד גמור של אידיאליות מאופק חיינו הישראליים, שהיא ההשחתה הגמורה, הסותמת את חלונות האורה של העולם לזמנים ולתקופות, ואף על פי שאינה יכולה לאבדה ולהעדירה לעולמים, מאחרת היא את הטובה מלבוא¹⁴⁴.

לב. תיעבנו

"**תועבה - תועה אתה בה**"¹⁴⁵, ההתמכרות לפירות הבאושים של טעות ותעיה אמונית-רוחנית ומוסרית-ערכית¹⁴⁶.

התועבה הרוחנית, היא האליליות, ההגשמה והקיבעון הרוחני, והתועבה המוסרית, היא העבודה הזרה, "זבח רשעים תועבה", והשחיתות המוסרית, החולניות והסטיה הנגזרות ממנה, ושתייהן מתועבות לדי ולאדם¹⁴⁷.

התרחקנו ונתנכרנו, מהבריא והנורמלי, מהטהור והקדוש, מתוך התכערו והתחללות¹⁴⁸ נפשית פנימית¹⁴⁹.

מאסנו וגעלנו, תיעבנו ושיקצנו, את הטוב והישר, האמת והמשפט, האהוב והרצוי, החביב והמכובד, המזין והמבריא, התמים והיפה.

אהבנו ודבקנו, במחשבה, דיבור ומעשה, במתועב, בשנוא, במאוס, בבזוי, במשוקף, בנאלח, במזוהם, בחולני, בסוטה.

140. מרוב פסוקי המקרא משמע שסתם השחתה היא גמורה ומוחלטת, למשל זו הלשון לגבי המבול וסדום.

141. מלכים ב כג, יג.

142. שמות לב, ז.

143. ויקרא יט, כז.

144. עקבי הצאן עמי קנב.

145. נדרים נא, א.

146. שם רשיי ולעומתו הרין והראיש.

147. לדוגמא, תועבה רוחנית לדי - דברים יב, לאדם - שם ז, כו; תועבה מוסרית לדי - תהלים ה, ז, לאדם - שם קיט, קסג.

148. ויקרא יח, כב,

149. עין איה שבת ב עמי 258.

תיעבנו את שאליו אמורים אנו להתאוות, והתאווינו אל מה שאמורים אנו לתעב, ו"אותי תיעב, אתאוה לו? בי לא חשק, שמי יחול עליו?!"¹⁵⁰

שבענו תועבות לבבנו, והרבינו בה בפעל, גרמנו באישיותנו, התנהגותנו ומעשינו, תיעוב לכל עדין נפש, צרכנו את תוצרי תרבות התועבה, וחזקנו בזה את כוחה, ואת תרעלת מקסמי אווירתה. אטמנו לבנו מלשמוע את תוכחות התורה, הנבואה ורוח הקודש, המהדהדות מאז מקדם, וזועקות את חילול ד' הגדול, והמשכנו לעשות תועבה בישראל, בפנימיות תוכיות ערכי קדשו, ולשים נחלת ד' לתועבה.

לג. תעינו ותעתענו

תעינו - בפועל, מתוך **שטעינו** בלב ובשכל¹⁵¹, נטינו וסטינו מדרך הישר והטוב, התרחקנו ממנה ואיבדנוה¹⁵²,

היינו כשה **תועה** ואובד בשדה, נבוכים היינו במדבר, **תועי לבב** היינו, פלצות ביעתתנו. תעינו בכזבינו, כהתעות שכור בקיאו, תעה לבבנו ורוחנו מעליך ומפיקודיך. תעינו איש לעברו, התעינו את נפשנו, עזבנו תוכחה ושמנו על עצמנו רסן מתעה ומוליך לאבדון. האמנו בשוא נתעה, תעינו מעל ד' ודברנו אליו **תועה**, רוח זנונים **התעתנו** וזונה מתחת א-להינו.

תעתעתנו - הפרחנו חזיונות תעותעים ומקסמי שוא, ללא כל כיסוי, התקלסנו בהורים ומורים, חכמים ומנהיגים, **תעתעתנו** בנביאי האמת והצדק, היינו מאשרים מתעים, התענו ותעתענו, בשקר וכזב, בקפריזיות והפכפכות, והולכנו שולל את אלו שסמכו עלינו, בתוהו לא דרך, וכל זאת, מתוך חוסר יציבות ועקביות, אחריות ואכפתיות, בקשת כבוד ושררה.

וסרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו.
ואתה צדיק על כל הבא עלינו, כי אמת עשית ואנחנו הרשענו.

150. שבת קד ועי עין איה שם.

151. הערוך ערך 'טעי' טעה - בלב ושכל, תעה - בדרך, אמנם במקרא לשון 'תעה' בא הרבה גם על תעה רוחנית ומוסרית, ולמשל: "אדם תועה מדרך השכל וגו'" משלי כא, טז.

152. טעות אפשר לגלות, תעיה-אי אפשר. דובר שלום, אוצר התפלות עמי תקנג.